

Kort præsentation

Juliane Marie Centret
- for børn, kvinder og forplantning
Rigshospitalet, København

Center for Spædbørn og deres Familier
Institut for Klinisk Psykologi
Københavns Universitet

Fædres relationer til deres spæd- og småbørn

I den sociale, retslige og brede sam-funds-mæssige debat er fædres relationer til deres børn og til faderskabet blevet aktuelt. Debatten drejer sig bl.a. om problemer i forbindelse med forældremyndighed og samvær, fædre og forældreorlov, fædre og fødsler, fædres deltagelse i omsorgen for deres børn, fædres kontakt til børn fra tidligere ægteskaber, 'det faderløse samfund' mv.

Aktuelt er der en klar tendens i samfundet til i højere grad at prioritere ligheder i forældreskabet, jævnfør barselsorlov til mænd og nye tiltag på forældremyndighedsområdet. Også EU-kommissionen har forsknings- og handlingsprogrammer for tiltag, der kan fremme fædres deltagelse i omsorgen for børn. Disse tiltag sker samtidig med, at mandeforskningen for alvor slår igennem såvel i Danmark som internationalt.

Nogle af de ubesvarede spørgsmål, der trænger sig på i debatten, er:

- Hvorfor har fædre tilsyneladende så let ved at droppe kontakten til deres børn efter skilsmisse?
- Hvorfor er fædre tilsyneladende ikke mere interesserede i at få forældreorlov?
- Har fædre ikke lige så meget lyst til at få børn og til at være sammen med spædbørn, som kvinder har?
- Hvorfor er det ikke lige så ofte mænd, der passer syge børn?
- Er fædre knyttet til deres børn på en særlig måde?
- Har fædre lyst til at være med til deres børns fødsler?
- Hvordan er personalet i sundhedssektoren, retsvæsenet, socialektoren forberedt til og indstillet på at lade fædre få ligestilling i omsorgen?
- Hvordan vurderer samfundet fædres egnethed i relation til forældremyndighed?

En grundlæggende forudsætning for at besvare nogle af disse spørgsmål er besvarelsen af spørgsmålet: *Hvordan oplever manden at blive far, og hvad betyder det for ham at få barn?*

Mens de psykologiske processer under svangerskab og i spædbarnsmoderskabet er blevet grundigt undersøgt (bl.a. i projektledernes egen forskning), er det udgangspunktet for dette forskningsprogram, at der mangler en udforskning af faderens psykologiske proces gennem graviditet, fødsel og det tidlige faderskab med udgangspunkt i relationen til spædbarnet og oplevelsen af faderskabet.

Den hidtidige forskning

Når vi ser på forskningen i faderskabet, er der ikke mange svar at hente på spørgsmålet om, hvilken subjektiv betydning det har at få et spædbarn og blive far. Der er efterhånden mange undersøgelser, der har afdækket fædres betydning for børn helt fra fødslen. Ligesom det er blevet en af de centrale sociologiske diskussioner i den vestlige verden, hvilken betydning det har, at så mange børn vokser op uden nære relationer til en far eller helt uden. Der er ligeledes mange undersøgelser, der påviser faderens betydning som partner for moderen under graviditet, fødsel og spædbarnstid og parrelationernes betydning for barnets udvikling .

En lang række undersøgelser har påvist forskelle mellem fædres og mødres måder at være sammen med deres spædbørn på. En del undersøgelser viser, at fædre har et fysisk orienteret forhold til deres små børn ('det legende, det aggressive, det beskidte, det vilde'), og at de tilsyneladende ikke er særligt stærkt engageret i spædbørn under 9 måneders alderen. Omvendt peges der på, at mødre er stærkt optaget af den tidlige spædbarnsomsorg, hvilket af nogle tilskrives særlige kvindelige opvækstforhold, der specifikt har rødder i mor-datterrelationen, og af andre biologiske forhold.

Målsætning

Det er forskningsprogrammets mål gennem forskellige forskningsprojekter i humanistisk, sundhedsvidenskabeligt og samfundsvidenskabeligt regi at tilvejebringe en psykologisk forståelse af det særlige ved fædres relationer til deres spæd- og småbørn og at udvikle en psykologisk model herfor. Samt på at afprøve og tilpasse modellen til brug i konkrete sammenhænge, hvor fædres relationer til deres spæd- og småbørn står centralt; bl.a. i forbindelse med fødsler, fødselsforberedelse, forældremyndighed, børn på hospital.

Forskningsprogrammets udformning

Forskningsprogrammet er bygget op som et grundforskningsprojekt (Hovedprojektet: "*Fædres tilknytning til deres spædbørn*") og en række praksisrettede delprojekter (se herom på side 4). Hovedprojektets grundforskning skal, foruden at være et selvstændigt projekt, tilføre de forskellige delprojekter viden på de basale faglige og metodologiske niveauer, samtidig med at de praksisrettede delprojekter tilfører hovedprojektet data fra praksis.

Placering og organisering

Forskningsprogrammet er et samarbejdsprojekt mellem Rigshospitalets Juliane Marie Center og Center for spædbørn og deres familier på Institut for Klinisk Psykologi ved Københavns Universitet.

Forskningsprogrammet er således et tvær-institutionelt samarbejde styret af projektledelsen, hvor medarbejdere fra forskellige institutioner - først og fremmest Rigshospitalet og Institut for Klinisk Psykologi - indgår i forskellige former for samarbejde om projekterne. Hvert enkelt projekt organiseres og gennemføres selvstændigt, men koordineres og samarbejdes igennem Forskningsprogrammet dels via gennemgående personer - først og fremmest lederne af Forskningsprogrammet - dels gennem seminar-, konference- og mødevirksomhed for alle deltagere og dels i form af forskellige fællespublikationer.

Ledelse:**Svend Aage Madsen**

Ph.D., Chefpsykolog, cand. psych.
Juliane Marie Centret, Rigshospitalet

Hanne Munck

Lektor, Centerleder, cand.psych.
Institut for Klinisk Psykologi, Københavns Universitet

Deltagere i forskningsprogrammet:

Svend Aage Madsen, Ph.D., chefpsykolog
Hanne Munck, lektor, cand. psych.
Dennis Lind, cand. psych.
Marianne Tolstrup, ledende jordemoder
Signe Hoffmann, psykologistuderende (nu cand.pæd.psych.)
Frans Svendsen, cand.psych.
Inger Poulsen Dutton, socialrådgiver
Helle Dickmann, pædagog
Bodil Mortensen, psykologistuderende
Signe Beck, sekretær

Tidsplan

Forskningsprogrammet er planlagt til blive gennemført over en 5-årig periode: 1997-2001. I programperioden bliver der mulighed for at koble flere delprojekter til Forskningsprogrammet.

Finansiering

Forskningsprogrammet og de enkelte projekter finansieres selvstændigt af institutionerne og fondsmidler. Ekstern finansiering er på ca. 2 mio. kr., fra Statens Humanistiske Forskningsråd, Sundhedspuljen 1997, Fonden "En god start i livet", SCA Hygiene Products og Rigshospitalets Jubilæumsfond.

Publikationer fra programmet:

- Hoffmann-Pedersen, B. (2000). *Farfædre og deres relationer til deres sønner som nyblevne fædre*. Speciale i psykologi. København: Københavns Universitet, Institut for Psykologi.
- Lind, D., Madsen, S.Aa. & Munck (2000b). Fathers and Delivery. *Infant Mental Health Journal* (21), 4-5, 241.
- Lind, D., Madsen, S.Aa. & Munck, H (1998). *Fædre-tilknytnings-interview*. København: Forskningsprogrammet "Fædres relationer til deres spæd- og småbørn", Rigshospitalet.
- Lind, D., Madsen, S.Aa. & Munck, H.(2000). Fædreforskning: Fra rolletænkning til dynamisk teori. In: Elsass & Lunn. *Psykologi i forvandling – et jubilæumsskrift fra Institut for Klinisk Psykologi* København: Københavns Universitet
- Madsen S.Aa. & Munck, H. (2001). Une étude au Danemark. La présence des pères à l'accouchement. *Santé Mentale au Québec*, XXVI.(1), 27-38.
- Madsen, S.Aa., Munck, H., Pedersen, S. & Tolstrup M. (2000). Fædre og fødselsforberedelse. *Tidsskrift for Jordemødre*,(110), 8, 4-9.
- Madsen, S. Aa., Lind, D & Munck, H.. (2002). *Fædres tilknytning til deres spædbørn*. København: Hans Reitzels Forlag. (in press)

- Madsen, S. Aa., Munck, H. & Lind, D. (2000). Faderskab og tilknytning – en oversigt over tilknytningsforskningen i et fædreperspektiv. In: Elsass & Lunn *Psykologi i forvandling – et jubilæumsskrift fra Institut for Klinisk Psykologi* København: Københavns Universitet
- Madsen, S. Aa.. (2001) Faderen bestemmer selv hvilket forhold han vil have til sit barn. In: Rode, U. (Ed.) *Barnets første år*. Århus: Libero.
- Madsen, S. Aa.. (2001) Fædre og spædbørn. In: Andersen, H. (Ed.) *Aschehougs store babybog*. København: Aschehoug.
- Madsen, S. Aa.. (2003) Hvor er barnet far? In: Baagøe-Nielsen, S. & Hjort, K. *Mænd og omsorg*. København: Hasns Reitzel.
- Madsen, S.Aa. & Munck, H. (1999). Fædres deltagelse i fødsler – nærvær eller afstand. In: Ervø, Hove & Nik-Meyer (Eds.) *Mænd på vej*. København: Ligestillingsrådet.
- Madsen, S.Aa. (1995). *Forskning i fædres tilknytning til deres spædbørn*. Paper præsenteret på Høstseminar i Nordiska Föreningen För Spädbarns Utveckling på Københavns Universitet d. 22.-23. september
- Madsen, S.Aa. (1996). Fædre, fødsler og psykiske reaktioner. *Tidsskrift for Jordemødre* (5), 'Temnummer om mænd', 30-33.
- Madsen, S.Aa. (1998). "Forskning i fædres tilknytning til deres spædbørn". Paper præsenteret på *Arskonference i Nordisk Forening for Spædbarnsudvikling* på Rigshospitalet i København.
- Madsen, S.Aa. (2000) Far og barn i fokus. *Tidsskrift for Jordemødre* (1), 5.
- Madsen, S.Aa. (2000). Man kan hvis man letter røven. In: Mauritson & Mauritson. *Far for første gang*. København: Aschehoug.
- Madsen, S.Aa. , Munck, H. & Tolstrup, M. (1999). *Fædre og fødsler*. København: Frydenlund Grafisk.
- Madsen, S.Aa. , Munck, H. & Tolstrup, M. (1999). Fædres tilstedeværelse ved fødsler. *Tidsskrift for Jordemødre*, 8, 15-19.
- Madsen, S.Aa., Munck, H. & Lind, D. (2000). Faderskab og tilknytning – en oversigt over tilknytningsforskningen i et fædreperspektiv. In: Elsass & Lunn *Psykologi i forvandling – et jubilæumsskrift fra Institut for Klinisk Psykologi* København: Københavns Universitet
- Madsen, S.Aa., Rode, U. & Sørensen, L. (1998) *FAR - En folder til mænd på vej til at blive fædre*. Allerød: SCA Mölnlycke.
- Munck, H., Lind, D. & Madsen, S.Aa. (2000). Fædre og tidlig intervention. In: Elsass & Lunn. *Psykologi i forvandling – et jubilæumsskrift fra Institut for Klinisk Psykologi* København: Københavns Universitet
- Munck, H., Lind, D. & Madsen, S.Aa. (2000). Fædre og tidlig intervention. In: Elsass & Lunn. *Psykologi i forvandling – et jubilæumsskrift fra Institut for Klinisk Psykologi* København: Københavns Universitet
- Munck, H., Madsen, S.Aa. & Lind, D. (2000). *Fathers' relations to their infants*. Presented at WAIHM's 7th World Congress in Montreal in Canada.
- Munck, H., Madsen, S.Aa.. & Lind, D. Fathers' thoughts and feelings towards becoming and being a father. . Paper presented at WAIHM 8th World Congress in Amsterdam, Holland, July 2002.(in press)
- Munck, Madsen & Lind (2000) *Fathers and Delivery*. Paper from WAIHM 7th World Congress 2000
- Pedersen, S. Hoffmann. (2000) *Jeg skal være far – om fædres forberedelse til fødslen og livet med et spædbarn* København: Forskningsprogrammet 'Fædres relationer til deres spæd- og småbørn'.
- Munck, H., Madsen, S.Aa.. & Lind, D.(2002) Fathers' thoughts and feelings towards becoming and being a father. . Paper presented at *WAIHM 8th World Congress in Amsterdam, Holland, July 2002*.
- Madsen, S.Aa. & Munck, H. (2002) Men as fathers present at deliveries in hospital. Lecture at *The 2nd World Congress on Men's Health, Vienna October 25th-27th*.
(Abstract in Abstract Book from the Congress).
- Madsen, Saa. (2002) Mænds (og kvinders) billeder af forældreskab og børn. In: Lorenzen, E. & Grønroos, M. *På nye eventyr - mandforskere uden grænse*. Oslo: NIKK.
- Madsen, S. Aa.. (2003) Hvor er barnet far? Om forandringer i spædbarnsfaderskabet. In: Baagøe-Nielsen, S. & Hjort, K. (red.) *Mænd og Omsorg*. København: Hans Reitzels forlag.
- Madsen, S.Aa. (2003) Svangreomsorgen og barnets far. Statusartikel. *Ugeskrift for Læger, vol. 165, 46., 4423-5*.
- Madsen, S.Aa. (2003) Fædre i svangreomsorgen. *Månedsskrift for praktisk lægegering, Vol. 81, 9: 1229-1234*.
- Madsen, S.Aa. & Lind, D. (2003) Men's mood disorders in connection with the birth of their child. Presentation at *The 3rd World Congress on Men's Health, Vienna October 24th-26th*.
- Madsen, S.Aa. (2003) Fædre og fødsler og barsel. Månedsskriftet Forældre og fødsel. Nr. 8. (in press).
- Madsen, S.Aa. (2003) Fædrene i tilknytningsforskningen. Temanr. Om tilknytning. *Psyke & Logos*.
- Madsen, S.Aa. & Lind, D. (2004) The Infant in the Father's World. Symposium lecture at World Association for Infant Mental Health. – World Congress, Melbourne, Australia – January 14-17
- Madsen, S.Aa. (2004) Fædre og barselsorlov. *Kvinden og Samfundet 120, 1. S. 4-5*

Kontaktadresse til Forskningsprogrammet:

Chefpsykolog Svend Aage Madsen
Rigshospitalets Juliane Marie Center
Afsnit 4074, Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Tlf.: 3545 4767 / 3545 5073
Fax: 3545 6543
E-mail:
svaam@rh.dk svendaage@madsen.mail.dk

PROJEKTER I PROGRAMMET

Hovedprojekt:

“Fædres tilknytning til deres spædbørn”

Et personlighedpsykologisk grundforskningsprojekt, der fokuserer på udviklingen af faderens tilknytning til spædbarnet i et subjektivt-relationelt perspektiv. Forskningsprojektet bygger på et undersøgelsesdesign, der kombinerer psykologisk interview og klinisk psykologisk intervention. Deltagere: Psykologerne Svend Aage Madsen, Hanne Munck og Dennis Lind.

Delprojekter:

I. “Fædre og fødsler”

En psykologisk undersøgelse af fædres oplevelser af graviditet, fødsel og spædbarnstid og deres behov med henblik på udvikling af svangre- og barselsomsorgen. Interview og spørgeskemaundersøgelse udført på Rigshospitalet. Desuden indgår en kvantitativ undersøgelse af fædres deltagelse i svangrekonsultationer og fødsler. Deltagere: Psykologerne Svend Aage Madsen og Hanne Munck, ledende jordemor Marianne Tolstrup.

II. “Fædre og fødselsforberedelse”

En undersøgelse af fædres deltagelse i og ønsker til fødselsforberedelsen, samt et udviklingsprojekt, der skal udforme og afprøve fødselsforberedelsen ud fra et spædbarn-far-perspektiv. Placeret i Rigshospitalets fødselsambulatorium. Deltagere: Psykologistuderende Signe Hoffmann Pedersen, psykologerne Svend Aage Madsen og Hanne Munck og ledende jordemor Marianne Tolstrup.

III. “Fædre med spæd- og småbørn på hospital”

Et projekt, der skal belyse hvilke udfordringer fædre, der er indlagt med deres syge børn konfronterer hospitaler med, og hvilke forbedringer der er påkrævede. Udskrives som prisopgave. Deltagere: Sygeplejersker, psykologer, læger, socialrådgivere m.fl.

IV. “Fædre og forældremyndighed”

En undersøgelse af det psykologiske grundlag for vurdering af fædres egnethed som indehavere af forældremyndigheden i børnesagkyndige undersøgelser under domstolene.

V. “Fædre og fertilitetsbehandling”

Et projekt, der vil belyse fædres forhold til det at få børn via behandling i fertilitetsklinik – specielt deres syn på biologisk faderskab. Deltagere: Psykolog, læge, sygeplejersker. Indgår i et europæisk, EU-finansieret projekt, der undersøger børn og forældre.

VI. “Farfædre og deres relationer til deres sønner som nyblevne fædre”

En undersøgelse af hvad farfædre oplever i relation til at deres sønner bliver fædre. Deltagere: Stud.psych. Bodil Hoffmann-Pedersen, lektor Hanne Munck, psykolog Dennis Lind, chefpsykolog Svend Aage Madsen.